

Sexagesimae (Hatvanad vasárnap)

2019. február 24.

Pálfordulás... megint?!

Textus: Apostolok Cselekedetei 16,9–15

1. Amit a textusról tudni kell – exegetikai/kortörténeti megértés

Az ApCsel 16,9–15 Pál apostol második térítői útjának egy lényeges fordulópontját jeleníti meg, ti. hogyan, és miért indul Pál Európába, konkrétan Macedónia felé. Az ApCsel 16,6–8-ból kiderül, hogy Pál apostol Szilásszal eredetileg Kis-Ázsia tartományait akarta végigjárni és ott az evangéliumot hirdetni, azonban a Szentlélek/Jézus lelke nem engedte őket. A Jézus lelke (πνεῦμα Ἰησοῦ) csupán itt jelenik meg egyedül az ÚSZ-ben, és ezért valószínűleg az ApCsel szerzője, azaz Lukács evangelista saját képzetteremtésének egyik darabját ismerhetjük fel benne.¹ Valószínűleg itt olyan külső, nehezítő körülményekre kell gondolnunk, amelyek ellehetetlenítették a kis-ázsiai utazást, és amelyet Pál apostol úgy értelmezett, hogy Krisztus tiltja el őket azoktól a tartományoktól. Ezek az előzmények vezetnek be textusunkat, amelyet a következő szerkezeti/tartalmi egységekre bonthatunk:

6–8 *a kis-ázsiai misszió kudarca*

9–10 *a látomás és értelmezése*

11–12 *az utazás leírása*

13–15 *a misszió kezdete és az első sikerek*

A 9. versből kezdődően egy váltás figyelhető meg az elbeszélői módban: az egyes szám harmadik személyű elbeszélés helyett többes szám első személyre vált a fejezet. Ez az ApCsel más részeiben (20,1–1á-5; 21,1–18; 27,1–28,16) is megfigyelhető, és ezeket az ún. „mi”-forrás darabjaiként nevezi meg a szakirodalom. A korábbi kutatás álláspontjával ellentétben azonban ezek nem egy tényleges forrásból származnak, hanem Lukács vált át könyve megírása közben, hogy ezáltal is kiemeljen, hangsúlyozzon eseményeket.² Ezáltal az irodalmi fogás által Lukács egy szubjektív jelleget kölcsönöz az elbeszéltek részének, nem beszélve arról, hogy az autenticitást is fokozza ily módon. Maga az ApCsel akarja, hogy ezeket a részeket Pál apostol és Szilász szemszögéből olvassuk és kövessük végig. A váltást a látomás vezeti be.

Az ApCsel több helyen is látomáshoz (ὄραμα) köti a megértést. Isten küldöttje többször is látomásban részesülnek, amely által megértik feladataikat. Mind Anániás (ApCsel 9,10), mind Saulus (ApCsel 9,12) álomban hallják és ismerik fel teendőiket, de Kornéliusz és Péter is egy-egy vízióban (ApCsel 10,3.17.19) kapnak utasítást. A szó a *látni* ige (ὄραω) származékszava. A LXX-

¹ PESCH: Apostelgeschichte, 101.

² BULL: Apostelgeschichte; SCHNELLE: Einleitung, 313–315.

ben főleg a Dániel könyvében találkozunk feltűnően gyakran vele, de egyéb helyeken is a rendkívüli jelenést jelöli a kifejezés (1Móz 15,1; 46,2; Jób 7,14). A héber megfelelője a הַיִּזְמִי vagy a הַיִּזְמִי , ritkábban a הַיִּזְמִי . A 4Móz 12,4 szerint Isten ilyen látomásokban beszél a prófétákhoz, és az LXX Ézs 21,1–2.11; 23,1 szerint a próféta ilyen látomásokat, ítéletes próféciákat mond. Az előfordulási helyek alapján két csoportba sorolhatjuk az ὄραμα -val jelölt látomásokat. (1.) Az esetek nagy többségében a látomásban részesülő egy harmadik félre vonatkozó üzenetet nyer a látás által, amelyet hirdetni kell, de (2.) előfordul az is, hogy a látomás nem egy harmadik személyre, hanem magára a látomásban részesülőre vonatkozik, és vele kapcsolatosan közöl valamit Isten. Textusunkban a látomás ebbe a második kategóriába illik bele, mivel Pál apostol nem egy továbbadandó üzenetet kap Istentől, hanem megérti saját következő feladatát: Makedóniába kell mennie.

Bár a látomás egy rendkívüli eseményt jelöl, maga a látott dolog korántsem különleges: Pál apostol egy makedón férfit lát, aki arra kéri, hogy jöjjön át – az ige ($\delta\iota\alpha\beta\alpha\acute{\iota}\nu\omega$) nyilván a tengeri átkelést takarja – Makedóniába. Isten nem szerepel a látomásban, Pál mégis úgy értelmezi a kis-ázsiai missziót ellehetetlenítő körülmények fényében ezt a jelenést, hogy Isten küldi Európába, közelebről Makedóniába. Némely motívumában ez a fordulat Pál megtérésének történetére emlékeztet (ApCsel 9). Isten itt is, ott is látomásban közli akaratát, és Pál apostolnak mindkét helyen változtatni kell az addigi tervein. Az ApCsel 9-ben egyházüldözőből lesz apostol, itt pedig Kis-Ázsia misszionáriusa helyett Európa térítőjévé kell válnia.

Makedónia, ahová a látomásbeli férfi hívja, nem azonos teljes mértékben a mai Makedóniával.³ Az ÚSZ-i korban az egykori királyság nem egyéb egy római provinciánál, amelyet a Makedón Királyság Kr.e. 167-es leigázásával alakít ki a Római Birodalom, és magába foglalta a mai Görögország északi, a modern Bulgária, Szerbia, valamint Albánia egyes részeit.⁴ Pál odautazásának részleteit az ApCsel 16,11–12 őrzi, mely egy rövid útvonalat közöl. Az első megálló Filippi, és itt kerül sor az első térítői munkára, amely rögtön sikerrel is zárul. A város a vidék egyik legjelentősebb központja volt, melyet a *pax romana* idejében Róma mintájára építettek át.⁵

A 12. vers kolóniaként hivatkozik a városra. Ez azzal magyarázható, hogy a Kr.e. I. században két ízben is római veteránokat telepítettek be: Kr.e. 42-ben és 31-ben, amikor is a város elnyerte a Colonia Iulia Augusta címet.⁶ Egy különleges jelentőségű város volt tehát Filippi, amelyet a görög-nyelvű lakosok nagy valószínűség szerint csak „a kolónia”-ként emlegettek.⁷ Minden bizonnyal nem véletlen, hogy az ApCsel éppen ennél a városnál kezdi el részleteibe menően

³ N. B. a jelenleg is fennálló politikai konfliktust a makedón/macedón etnikai és földrajzi jelzőt illetően Görögország és Macedónia Köztársaság között.

⁴ JEFFERS: Greco–Roman World, 281.

⁵ i. m., 282.

⁶ STÄHLIN: Apostelgeschichte, 217; Jeffers: i. m., 282.

⁷ PILHOFER: Philippi I, 160.

bemutatni Pál apostol sikeres misszióját. A nagymúltú város, amelyet Róma hajtott igába, most az ige előtt hajol meg.

Pál apostolnak az volt a „szokása” (ApCsel 17,2), hogy a már létező istentiszteleti közösségeket – itt elsősorban zsidó zsinagógaközösségekre kell gondolni – kereste fel, és ott kezdett el tanítani. Mivel azonban Filippiben nem volt zsinagóga, ezért oda látogatott el, ahol imádkozni gyűltek össze az emberek: kiment a városkapun kívülre (ἔξω τῆς πόλεως) a folyó mellé. Itt fontos megjegyezni, hogy a Károli fordítás a *textus receptus*-t visszaadva a ἔξω τῆς πόλεως olvasatot hozza, amely nem a városkaput, hanem általánosan a várost jelöli. E verzió szerint Pál apostol a városon kívülre ment. A Nestle-Aland kutatócsoport által gondozott szövegkiadások (NA 27/ 28 stb.) és a szöveggel foglalkozó kutatások azonban megbízható szövegtanúkra támaszkodva itt egyértelműen az előbbi, ἔξω τῆς πόλεως olvasatot részesítik előnyben. Ezt tükrözik az MBT fordításai és a revideált Károli is.

A következő tisztázásra váró kérdés, hogy milyen kultuszhelyet keresett fel Pál apostol? Az feltételezhető, hogy zsidó vallásos gyakorlatok helye létezett a folyó közelében, amely megkönnyítette az elengedhetetlen rituális tisztálkodást. Az azonban feltűnő, hogy az ige csak egybegyűlt asszonyokról beszél. Ez többféleképpen magyarázható. Az első lehetőség, hogy a közösség annyira kicsi volt, hogy csak néhányan vettek részt az imádkozásban, és azon a szombaton éppen csak asszonyok gyűltek össze.⁸ A másik lehetőség, hogy létezett valamilyen kultuszi építmény a folyó partján, és ameddig a férfiak bent voltak az imádságra kialakított helyiségben, Pál a kint álló asszonyokat szólította meg.⁹ Így vagy úgy, a kérdés eldönthetetlennek látszik, de az is nyilvánvaló, hogy mindez csak felvezetője annak a ténynek, hogy Európa első megtérője egy nő, egy Lídia nevű bíboráros asszony volt.

A Lídia név jelentése a kis-ázsiai Lydia tartományra utal, és azt fejezi ki, hogy viselője ebből a régióból származik. A 14. vers tovább pontosítja a származás kérdését, mivel azt is elárulja, hogy Lídia a tartomány melyik városából származik. Ez az adat főleg Lídia foglalkozásával áll összefüggésben. Thiatira, Lídia szülővárosa, többek között a bíborkereskedésről volt híres,¹⁰ és Lídiát is így, bíborkereskedőként (πορφυρόπωλις) mutatja be az ApCsel 16. A jelek szerint az asszony jelentős vagyonra tett szert ezáltal, saját házzal rendelkezett, ahova Pált és Szilászt is elhívja. Ebből arra következtethetünk, hogy Lídia vagy egy még egyedülálló nő, vagy egy már megözvegyült asszony volt, aki maga igazgatta házának dolgait. Nemcsak dönt arról, hogy házába vendégeket fogad, hanem akárcsak Kornéliusz esetében (ApCsel 10), a családfő megtérése folytán az egész háznép is a keresztyén hitre tért.

Némely kutató Lídia esetében egy figyelemreméltó előtörténetet feltételez. Abból indulnak ki, hogy a származás alapján rabszolgákat szoktak elnevezni. A

---

⁸ PILHOFER: i. m., 233.

⁹ Vö. PESCH: i. m., 105.

¹⁰ uo.

római polgárok és urak rabszolgáikat gyakran etnikai hovatartozásuk szerint szólították meg, ez lett a szolgák neve az urak számára függetlenül attól, hogyan is hívták őket eredetileg. Lídia is egy ilyen Lydiából származó rabszolga lehetett, akit felszabadítottak, és önálló életet kezdett, kereskedésbe fogott, és meggazdagodott.¹¹ Ez az elmélet bár légből kapottnak tűnik, az majdnem bizonyos, hogy Lídia nem az asszony eredeti neve, mivel elképzelhetetlen, hogy egy Lydia tartományban született gyermeknek a szülei a „lydiai” nevet adják. A névnek csak egy olyan kontextusban van értelme, ahol – ha ragadványnévként is – az idegent születése helye alapján nevezik el. Ha Lídia valóban rabszolgából lett bíborárus, a perikópa csúcspontja még inkább kidomborodik. Miután Pál és Szilász hiába próbáltak Kis-Ázsiában missziót folytatni, Európa felé indultak. Az első város, ahol missziót folytattak a kolónia, Makedónia „kis rómája”, Filippi. Itt azonban nem az arisztokrácia tagjai fogadták be az igét, hanem egy egykori rabszolga, akivel Istennek hatalmas tervei vannak. Egyszer már megszólította, a rabszolgasorsból kiváltotta, munkáját megáldotta, és most az igaz hitre juttatta. Megtérése nemcsak háza népe számára jelenti az üdvösséget, hanem háza az európai misszió főhadiszállása lett.

2. A perikópa megértése – teológiai összefüggések feltárása

Az igeszakasz két hangsúlyos teológiai fogalom köré csoportosítható: a kijelentés és a misszió. Az ÓSZ-ben Isten akaratának közvetítői főként a próféták voltak. Az ún. prófétatörvényben (5Móz 18,9–22) az áll, hogy a jelmagyarázók és a varázslók nem kaphatnak helyet Izráel közösségében, hanem helyettük a próféta fogja közvetíteni Isten akaratát. A prófétai ihletettség egyik forrása, akárcsak igénkben, nem más, mint a látomás. Ameddig azonban az ÓSZ-ben a látomásokat a fogság utáni irodalomban (Zak, Ez 40, Dán) az értelmező angyal magyarázza meg, addig az ApCsel-ben úgy tűnik, a látomást a konkrét körülmények fényében értelmezik, és a valóságból kiindulva tulajdonítanak a vízióknak értelmet. Így pl. Péter az égből leszálló lepedő vízióját (ApCsel 10) akkor érti meg, amikor Kornéliusz küldöttei megérkeznek hozzá. Hasonlóan megy ez végbe perikópánkban is. A kis-ázsiai missziót ellehetetlenítő körülményeket figyelembe véve, Pál apostol a látomásbeli makedón férfi hívását Isten parancsaként fogja fel, és útnak indul. Isten különféle utakon üzen, a keresztyén embernek pedig folyamatosan keresni kell maga körül Isten üzeneteit.

Pál apostol nevével méltán fonódik össze a misszió fogalma. Az ApCsel az apostol három missziós útjáról tudósít, melyek közül a második út első sikereit dolgozza fel textusunk. Sokak számára a misszió egzotikus helyek felkeresését jelenti, ahol eldugott törzsek bennszülötteit kell a keresztyén hitre téríteni. Pál apostol is messi utakra vállalkozik. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy minden keresztyén embernek idegen kontinenseken kellene a hitéről bizonyosságot tennie, hiszen a mindenkori társadalomban, de a 21. századiban mindenképp, szükség van a belmisszióra, az elidegenedett vagy a gyülekezeti életbe soha be

---

¹¹ Ld. EBEL: Lydia.

nem kapcsolódott egyháztagok Krisztushoz vezetésére. Ezenkívül is misszió a családon belüli új generációk hitre juttatása. A keresztyén hitben/hitre nevelés is a misszió egyik megnyilvánulása, amelyben minden keresztyén hívő részt kell vegyen. Ebben szükség van arra a rugalmasságra, amelyet Pál apostol és munkatársai is tanúsítottak, és arra a kitartásra, amelynek Kis-Ázsiától kezdve egész Európáig az első gyülekezetek köszönhetik létüket.

3. Prédikációvázlat

3.1. Bevezetés: Pálfordulás

Magyar nyelvünk némely szólásában, kifejezésében summásan őriz, tükröz bizonyos bibliai történeteket. Így közmondásként használjuk Pál apostol intését a thesszalónikabelieknek (2Thessz 3,10): aki nem dolgozik, ne is egyék, vagy idézzük mondását az efézusi gyülekezet előjáróinak (ApCsel 20,35), jobb adni, mint kapni. Aki nagyon rácsodálkozik valamire, áll, mint Bálám szamara (4Móz 22), aki mentetőzik, kibúvót keres, az mossa kezeit akárcsak Pilátus (Mt 27,24). Sok más ilyen van, és sokszor nem is tudjuk, hogy ezek a Szentírásból származnak. Nem keveset Pál apostolnak köszönhetünk. De van egy kifejezésünk, amely egyértelműen magában hordozza, hogy honnan is ered, milyen történet mozzanatait sűríti össze, és ez nem más, mint a pálfordulás kifejezésünk. Amikor valaki hirtelen az ellentétére változtatja véleményét, egyszer csak épp az ellenkezőjét mondja, mint annak előtt, esetleg nem úgy tesz, ahogy az elvárható lenne, 180 fokos fordulatot vesz, akkor azt kérdezzük, hogy honnan ez a pálfordulás? Sajnos a legtöbb esetben csak negatív értelemben használjuk, és gyanakodva vizsgáljuk a helyzetet, amelyet pálfordulásnak nevezünk, képmutatást sejtünk és érzünk sok ilyen helyzetben. A mai vasárnapunkon, melyet az óegyházi hagyomány perikópa rendje sexagesimae-nek nevez, és amelynek a közép-pontjában az igehirdetés áll, nézzük meg a nagy igehirdető, Pál esetében miben is áll a pálfordulás, és mi a köze annak a mai textusunkhoz.

3.2. Pálfordulás: 180 fokos fordulat

Előjáróban el kell mondanunk, hogy nem a mai történetünket nevezzük pálfordulásnak. Itt már Pál apostol a második térítő útjára indul, évek óta Krisztusnak szentelte életét, pálfordulásnak pedig azt az eseményt nevezzük esetében, amikor keresztyénné lesz, amikor találkozik az Üdvözítővel. Erről az ApCsel 9-ben olvasunk. Mi is történik ott? Pál apostol egy Benjámin nemzetségéből származó, hithű zsidó volt, aki komolyan vette Isten dolgait, kegyesség tekintetében a legszigorúbb csoportosuláshoz, a farizeusokhoz tartozott (Fil 3,5). Kora egyik leg-híresebb rabbijánál, Gamálielnél tanulta a törvényt (ApCsel 22,3), és komolyan bekapcsolódott a jeruzsálemi zsidó közösség életébe. Ezért is háborodik fel, jön ki a sodrából, amikor megtudja, hogy egy Jézus nevezetű tanító egy újabb szektát alakított ki, amely tovább bomlasztja az amúgy is sok részre szakadt zsidóságot. Nem elég a római megszállás, nem elég sokféle csoportosulás, a farizeusoké, akik minden törvényt megtartottak, a szaduceusoké, akik tagadták a feltámadást, a zélótáké, akik fegyverrel és lázadással akarták siettetni a messiás eljö-

vetelét, most ismét alakulóban van egy újabb irányzat, a keresztyéneké. Pál jól tudta, hogy ez felboríthatja a törekeny egyensúlyt, és ha valaki Jeruzsálemnek egy jobb jövőt szán, nem engedhet újabb éket verni a nép fiai közé. Ezért lép fel annyira hevesen Jézus tanítványai ellen. Szerette népét, és hűséges akart lenni Istenéhez. Istenért, az ő nevében vigyáz a ruhákra (ApCsel 7,58), amikor megkövezik István vértanút, az Úr iránti buzgóságból jár házról-házra (ApCel 8,3), hogy elfogja azokat, akik ennek az új tanításnak a követői, és börtönbe vetteti őket. Az egész országra kiterjed tevékenysége, sőt még Damaszkuszba is el akar menni, hogy ott is megtisztítsa a zsidóságot, az általa mételynek ítélt keresztyénektől. De ezen az úton történik valami. Találkozik az Úrral, aki jelenésben beszél vele. Akit eddig üldözött, megáll szemközt vele. Ennek hatására Pál felismeri Isten igazi akaratát, és az egyházüldözöből egyházépítő lesz.

Időzzünk el egy kicsit ennél a mozzanathoz, hogy átérezzük a súlyát! Pál befolyásos ember, kapcsolatainak vannak. Akit akar, börtönbe csukhat, elég rámondania, hogy keresztyén. A nagyhatalmú barátok és támogatók azonban épp ezt várják el tőle. Azért kapott szabad kezet, hogy az ő céljait szolgálja. Családjá is azért büszke rá, mert védelmezi népét. Most mindezt sutba dobja, és beáll a másik oldalra. Tönkreteszi a saját addigi életét. A pálfordulás nem egyszerűen a felekezet megválasztása, nem arról van szó, hogy valaki eddig katolikus volt és most reformátussá lesz, hanem arról, hogy Pálnak szakítania kell a régi életével, mindenkivel, aki addig támogatta. Aki eddig barátja volt, most ellenségévé lesz, aki eddig tisztelte és elismerte, az most ócsárolni és becsmérlni fogja. Ő ezt vállalja fel, és mindezek ellenére Krisztus mellett dönt. A pálfordulás az, amikor készek vagyunk kárnak és szemétnak ítélni az addigi értékeinket (Fil 3) és, hogy minket is annak mondanak majd az igaz véleményünkért, amikor Krisztusért le tudunk mondani azokról a dolgokról, amelyek károsak, és eltávolítanak Istentől. Pálfordulás az, amikor átrendezem az életem, hogy az Isten tervei szerint alakuljon, kerül, amibe kerül. Erőre, kitartásra, rugalmasságra, és folyamatos Istenre figyelésre van ehhez szükség.

3.3. A fordulat feltételei: rugalmasság és Isten akaratának keresése

De mi köze mindennek a mostani textusunkhoz? Két ponton nagyon is sok. Az egyik az élet „újratervezése”, a másik Isten akaratának keresése. Az alapigét megelőző versekből kiderül, hogy Pál apostol nem Európába, Filippibe készül, hanem Kis-Ázsiában akarja az evangéliumot terjeszteni. Sorozatos kudarc után, amely ellehetetleníti a kis-ázsiai munkát, Pál egyszer csak látomásban részesül: megjelenik neki egy makedón férfi, aki Európába hívja. Maga a látomás nem különleges, egy férfi, aki beszél. Nincs sem angyali szózat, sem körülsugárzó fény. Lehet, hogy ha nincsenek a sorozatos kudarcok annak előtte, Pál nem is ismeri fel benne Isten akaratát, és csak egyszerű álomnak gondolja. De nem így lesz. Pál felismeri, hogy a látomás a sikertelenség fényében Isten üzenete, és jön egy újabb pálfordulás.

Ezekből két dolgot szűrhetünk le magunknak. Az első, hogy a keresztyén ember folyamatos nyitottsággal kell legyen Isten felé, rugalmasan kell viszonyul-

nia az életéhez. Az, hogy egyszer hitre jutottunk, nem jelenti, hogy már a célnál is lennénk. Az, hogy konfirmáltunk, az, hogy vasárnapról vasárnapra itt vagyunk a templomban, az, hogy naponta imádkozunk, nem jelenti azt, hogy mindig értjük rögtön Isten akaratát, felismerjük terveit velünk. Rugalmasnak kell lennünk és maradnunk, mert lehet, hogy csak hosszú idő elteltével értjük meg, hogy más irányba kell haladjon az életünk. Mindig számolnunk kell azzal, hogy ami addig Isten akaratának látszott, már nem az, és más területek várnak ránk. El kell fogadnunk, hogy Isten terveiben nagy fordulatok vannak, és ezért néha felfordul az életünk. A Föld forog, a csillagok a fejünk felett mozognak, és nekünk időről időre új viszonyulási pontokat kell keresnünk magunknak. A pályafordulás a hívő életében nem egyszeri esemény, hanem újra és újra lejátszódhat, életünkben újra és újra megszólalhat az Isten szájából: „újratervezés”.

A másik fontos dolog, amelyre figyelhetünk, az a környezetünk. Egy-egy kudarcnak, nehéz helyzetnek az életünkben sok oka lehet. Lehet, hogy Istenünk meg akarja acélozni hitünket, próbára akarja tenni kitartásunkat. De az is lehet, hogy ezek által üzen nekünk, stoptáblákat helyez elénk: ember állj meg, neked más irányba kell menned, más utat kell vegyen a szívedben az indulat. Amikor már tizedjére megyünk fejjel a falnak, amikor már ezerszer megégettük magunkat a kályhánál, amikor már több seb van rajtunk, mint ép részünk, akkor el kell gondolkoznunk azon, hogy vajon ezek által nem Isten akar elmondani valamit nekünk? Pál esetében egy látomás tisztázza a helyzetet, de neki kell azt a valóság fényében értelmeznie. Felismeri, hogy neki Kis-Ázsia helyett most Filippibe kell mennie. Ha nem is látomásban, de a mi életünkben is megjelenhetnek ilyen küldöttek, mint Pál esetében ez a makedón férfi. Soha nem tudhatjuk, hogy egy váratlan beszélgetés során a vonaton, vagy a buszon, egy ismerős elejtett szava, a rádióban meghallott zeneszám által egyszer csak megértjük a helyzetünket és Isten akaratát. A legváratlanabb pillanatokban kaphatjuk meg a kulcsot a dolgok nyitjához. Isten sokféle utat választhat akarata közlésére. Bálám esetében a számár csökönyössége, hogy az nem akart előre haladni, jelentette, hogy a próféta rossz úton jár. Bármi és bárki lehet Isten eszköze, és aki Isten kijelentését fürkész, nyitott szemmel kell a világban járjon, mert a legváratlanabb helyzetekben értheti meg Isten terveit.

3.4. Isten mindenkori terve: misszió

Egy dologban biztosak lehetünk, hogy Isten üdvözíteni akar minket és a környezetünkben élő embereket. Pál apostol is ezért indul Európába, hogy hirdesse az ígét, terjessze az evangéliumot. Ez misszió. Mi, amikor ezt a szót halljuk, eldugott, egzotikus vidékek fűszoknyás bennszülöttjeire gondolunk, akikkel meg kell értetni Isten üzenetét. Azonban a misszió nem csak ez. Minden idetartozik, aminek következtében valaki Isten közelébe kerül. Így misszió az is, amikor másképp éljük az életünket, mint a világ, és az látszik. Amikor a dugóban araszolva nem a kormányt csapkodjuk dühünkben, káromkodásokat morzsolva el a fogunk hegyén, hanem nyugalommal viseljük, amit amúgy sem tudunk megváltoztatni. Misszió az, amikor beteg ismerőssel találkozva a sok jószándékú, de

sokszor üres bátorítás után még hozzátesszük, gondolni fogok rád imádságban. Misszió az, amikor vasárnap kiállunk a sorból, és a pláza helyett a templom előtt parkoljuk le az autónkat, és ezt mások látják. De misszió az is, amikor gyermekednek megtanítod a Miatyánkot, amikor időről-időre beszélsz neki Jézusról és az Isten dolgairól. A hitben és a hitre nevelés is misszió. Az is evangelizálás, amikor megkérdi a kollégád, hogy miért nem szóltál oda a főnöknek, mert igazad lett volna, végre meg kellene neki mondja valaki, és te csak annyit mondasz, Pál apostol arra tanít, haragudjatok, de ne vétkezzetek (Ef 4,26; Zsolt 4,4). És még sok ilyen helyzet van. Sokszor keressük Isten akaratát, pálfordulásokra van szükség, de egy változatlan: Ő azt akarja, hogy benne higgyünk, és ezáltal üdvözüljünk. Ezért fontos a misszió.

De hogyan is fogjunk neki? Figyeljük meg Pál apostol stratégiáját. Filippiben is, de máshol is, Pál mindig elmegy az imádkozás helyére, ahogy olvastuk. Először olyanokat szólít meg, akik már valamilyen szinten ismerik és keresik Isten dolgait. Erre épít rá. Ott Filippiben néhány zsidó hitre tért, vagy azzal rokonszenvező asszony gyűlt össze szombatnapon, hogy imádkozzanak. Várták, vágyták Isten szabadítását. Pál apostol pedig itt kezdi. Megkeresi az alapot, amelyre építeni lehet, és aztán kezdi rakni a téglákat, az evangélium köveit, hogy végül Krisztus lehessen a szegeletkő. A mai világunkban fokozottan érdemes erre odafigyelnünk. Ma már furcsán néznek azokra, akik azt mondják magukról, hogy hisznek. Nem kell ajtóstul rontani a házba. Nem a különbségeknél kell kezdeni, hanem azzal, amiben egyetértünk. A gyermekünket ne úgy szoktassuk az egyház közelébe, hogy fejbeccsapjuk az igazsággal, hogy a gyülekezet a szentek egysége és közössége, hanem pl. így: Nem érezted jól magad a gyermek bibliahetén? Úgy megtetszett neked az az ének. Nem lenne kedved még több olyat tanulni? Ugyanígy a beszélgetésekben sem a feltámadásnál kell talán kezdeni, hanem a közös alapnál, mondjuk ott, hogy mindenki vágyik egy igazságos, méltányos életre, és látja a megtapasztalható fonákságot, kizsákmányolást és jogtalanságot. Istent és az övéit bántja ez, ezért ők más szabályok szerint szervezik az életüket, és arra törekednek, hogy jöjjön el az Ő országa, hogy az isteni birodalom már itt tetten érhető legyen. A sok helyzet sokféle megoldást igényel, de ha nyitottak vagyunk, és fürkésszük Isten akaratát, egyszer csak kezünkbe akad a kulcs.

Pál apostol prédikációjára igénkben rögtön megtér Európa első keresztyéne, egy Lídia nevezetű báborkereskedő, jómódú asszony, aki meghívja, és befogadja Pált és segítőtársát a házába. Isten ígéje nem tér vissza üresen (Ézs 55,11). Ha Ő valahová küld, akkor annak célja van, annak meglesz az értelme és a gyümölcse. Ha felismertük Isten akaratát, és a helyünkre kerültünk, ott mások is Isten közelébe kerülnek majd. Ha Isten terve szerint felkerekedünk, és addig ismeretlen utakra adjuk a fejünket, ott Isten megáldja az elvégzett munkát, és megérleli az ige magvetését. Pál apostol sokat küszködött Kis-Ázsiában, mindhiába. Egy látomás után áthajózott az öreg kontinensre, ahol az első megálló volt Filippi. Itt azonban csak egy pár asszonyra talált, akik a folyóvíz partján szoktak imádkozni. Nem egy biztató kezdet. Mégis áldásos lett a szolgálat, mert Isten megnyitotta

Lídia szívét. Istennek minden városban sok népe van, akiknek meg akarja nyitni a szívét. Mi eszközök lehetünk, hogy amit ő eleve elvégzett, meg is történjen, akiket kiválasztott, meg is szólítson. Vállaljuk fel ezt a szolgálatot!

4. Példák, képek, szemelvények

Amint a kortörténeti háttér megrajzolásánál arról szó volt, Filippi Makedónia jelentős városa volt. Itt zajlott le az a híres csata is, amelynek következtében a triumvirátus tagjai Kr.e. 42-ben végleg legyőzték a köztársaságpártiakat, és megölték Iulius Caesar árulóját és gyilkosát, Brutust. Plutarkhosz Párhuzamos életrajzok című művében, és ennek alapján Shakespeare is a Iulius Caesar című tragédiájában azt írja, hogy a sorsdöntő csata előtt, a meggyilkolt Caesar szelleme megjelent Brutusnak, és fenyegetően, a tragikus véget megjósolva a szállóigévé vált mondatot mondja: „Filippinél újra látjuk egymást”, más fordítás szerint „Filippinél találkozunk”. Ennek értelme, hogy Brutus számára a leszámolás következik. Szállóigeként olyan helyzetekben használatos, amikor valaki ellenfele számára fenyegetően a konfliktus nem békés rendezését vetíti előre. Míg a köztársaságpártiak számára Filippi a végső vereség színtere, addig az egyháztörténetben itt alakul Európa első keresztyén gyülekezete. A hely, ahol a köztársasági Róma számára bealkonyult, felkelt az igazság fényes Napja, Krisztus.

5. További szempontok az istentisztelet alakításához

Az alkalomról:

Az ógyházi perikóparendben ez a vasárnap a böjtelő három vasárnapja közül a második. A vízkereszt utáni vasárnapokat egyszerűen sorszámokkal különböztette meg az egyház (pl. vízkereszt utáni II. vasárnap) egész böjtelőig.¹² A böjtelő beköszöntével azonban a vasárnapok neveikben a húsvétig terjedő napok számát jelölik meg, esetünkben a hatvanad vasárnap a húsvétig terjedő 60 napot jelentené. A számok azonban nem egyeznek meg a tényleges naptári napok számával, csupán szimbolikusak.¹³ Hatvanad vasárnapja gondolatvilágában az igehirdetéshez kapcsolódik, ezért az igehirdetés vasárnapjának is szokás nevezni.¹⁴

Lekció: ApCsel 9,1–25

Énekajánlás:

MRÉ   24: Az Úr bír ez egész földdel
65,1–2: A Sionnak hegyén, Úristen
433,1–2: Szólj, szólj hozzám, Uram
417: Ébredj, bizonyágtévő Lélek!
348,1.5: Áldjad, én lelkem a dicsőség erős királyát!
90,1: Tebenned bízunk eleitől fogva!

---

¹² BIERITZ: Kirchenjahr, 470.

¹³ HAFENSCHER: Liturgika, 348.

¹⁴ i. m., 349–350.

Imádság:

Mennyei Édesatyánk, Megváltó Krisztusunk, Megelevenítő Szentlélek Istenünk! Köszönjük Neked, hogy harangjaid ma sem vihar, tűzvész, háború vagy egyéb nyomorúság miatt szólaltak meg, hanem kegyelmed jeleként. Szereteted és jóságod akartad hirdetni nekünk, és ezért hívtál magadhoz. Íme, ma is evangéliumod egy újabb darabja került eléink, amellyel bátorítasz, megszólítasz és feladattal bízol meg bennünket. A kicsikkel nagy dolgokat láttatsz, a gyengéket erősek feladatával bízod meg, a szegényeket mennyei gazdagsággal árasztod el. Ezt példáztad apostolod életében.

Urunk, olyan jó tudni, hogy nem kell tökéletesnek lennünk. Sokszor keresünk akaratot, kutatjuk tervedet, de mindannyiszor érezzük, hogy messze kerültünk Tőled, nem itt lenne a helyünk. Köszönjük, hogy te ilyenkor nem üldözöl még tovább mellőled, nem ítélettel fordulsz hozzánk, hanem olyan utakon, amelyeket mi el sem képzelhetünk, hozzánk közeledsz, és megszólítasz bennünket. De félelmetes felismerni, hogy eltévelyedtünk. Félünk elismerni, hogy hiábavalóságra pazaroltunk el talán sok évet, hogy energiáink felélésével Babel-tornyokat építettünk, és nem szolgáltunk téged, hanem ellenedre cselekedtünk. Adj bölcsességet és bátorságot ezt belátni. Add azt az indulatot, amely a Krisztus Jézusban volt, amelyről bizonyosságot tett apostolod, hogy kárnak és szemétnak ítéljük azt, ami rended szerint hiábavalóság és világi hívság.

Sokszor felfordul az élet így körülöttünk. Ilyenkor Te vedd teremtő kezébe életünket, pótolj ki, ahol hiányzik a szeretet, a türelem, a munkabírás, az egészség, a vigasztalás, bármi, amire vágyik a lélek. Add, hogy ezt megtapasztaljuk, és miután részeseivé lehettünk kegyelmed megnyilvánulásainak, ezt másoknak is hirdessük. Tégy szelidekké, mint a galambok, és okosakká, mint a kígyók, hogy szeretettel, de kellő körültekintéssel tudjunk Rólad beszélni és bizonyosságot tenni, hogy ott, ahol nem ismernek Téged, utat kapjon igéd, a szívekig elhasson üzeneted. Tégy ebben eszközeiddé. Add, hogy családjunkban és nemzetünkben egyre inkább teljességre jusson Krisztus, az egyházad, a Te országod, míg Te leszel minden mindenkiben. Ezt a reménységet sokszor árnyékolja be ennek a világnak gondja-baja, de Te ilyenkor is segíts Rád tekinteni, Hozzád fordulni, hogy mi tudjuk, Te mindezt javunkra fordíthatod, és javunkra is fordítod, mert mennyei Édesatyánk vagy. Így áldj meg, szentelj meg bennünket. Szent Fiadért, a Krisztusért kérünk. Ámen.

6. Felhasznált és ajánlott irodalom

BIERITZ, K. H.: Das Kirchenjahr, in: Schmidt-Lauber, H. Ch. – Bieritz, K. H. (Hg.): *Handbuch der Liturgik*, Leipzig – Göttingen, Evangelische Verlagsanstalt – Vandenhoeck & Ruprecht, 1995, 355–390.

BULL, K.M.: Apostelgeschichte, in: *Das Wissenschaftliche Bibelportal der Deutschen Bibelgesellschaft*, <https://www.bibelwissenschaft.de/de/bibelkunde/neues-testament/apostelgeschichte/> (utolsó letöltés ideje: 2018. szeptember 18).

EBEL, E.: Lydia, in: *Das Wissenschaftliche Bibelportal der Deutschen Bibelgesellschaft*, <https://www.bibelwissenschaft.de/stichwort/51972/> (utolsó letöltés ideje: 2018. szeptember 20).

Apostolok Cselekedetei 16,9–15

- HAFENSCHER K.: *Liturgia*, Budapest, Luther Kiadó – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2010.
- JEFFERS, J. S.: *The Greco-Roman World of the New Testament Era*, Illinois, IVP Academic, 1999.
- PESCH, R.: *Die Apostelgeschichte (Apg 13–28)* (EKK V/2), Zürich – Neukirchen-Vluyn, Benzinger Verlag – Neukirchener Verlag, 1986.
- PILHOFER, P.: *Philippi. Die erste christliche Gemeinde Europas* (WUNT 87), Bd. 1, Tübingen, Mohr Siebeck, 1995.
- SCHNELLE, U.: *Einleitung in das Neue Testament* (UTB 1830), Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2005.
- STÄHLIN, G.: *Die Apostelgeschichte* (NTD 5), Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1975.

Dr. Kató Szabolcs-Ferencz (Kolozsvár)